

Armando Nuzzo *Le Epistole di Coluccio Salutati* című akadémiai doktori értekezése a szerző 1996 óta tartó kutatásait összegzi. Az itáliai és az európai irodalom vezéregyéniségei közé sorolható Coluccio Salutati Firenze kancellárjaként és a petrarcai hagyomány folytatójaként meghatározta a humanista mozgalom kibontakozását és terjedését. Nemcsak Armando Nuzzo munkásságában, hanem a nemzetközi Salutati-kutatásban is mérföldkönek számított az a vállalkozás, melynek során Nuzzo Salutati állami leveleinek katalógusát a két kötetes, mintegy 7479 tételt számláló, általa összeállított *Censimentó*-ban publikálta. Jelen disszertációban Nuzzo szintén a humanista kancellár levelezését állítja a középpontba és azt interdiszciplináris módon, különböző tudományterületek bevonásával kontextualizálja, s a filológiai megállapításokon túl értelmezi azok irodalmi-retorikai, valamint történeti és etikai értékeit egyaránt.

A disszertáció alapos kritikai érzékkel kezeli az utóbbi évtizedek Salutati-irodalmát, további kutatási irányokat jelöl ki, helyenként pedig pontosítja az életrajzi adatokat. A szerző meggyőzően érvel Salutati állami leveleivel kapcsolatban a „lettere di stato” terminusnak az olasz szakirodalomban kívánatos meghonosítása mellett. A dolgozat magját kitevő részben a szerző a levelek tartalmi-stiláris elemzésére vállalkozott. Nuzzo fontos szemléleti változást hoz a levelek korábbi interpretálásában; a kancellár magánjellegű, illetve hivatali leveleinek elemzését ugyanis nem választja külön egymástól, hanem azokat egy egységesnek felfogható humanista irodalmi életmű részeként kezeli. A disszertáció arra is sikeresen rámutat, mennyiben mutatható ki a kancellár egyéni stílusa a firenzei állam nevében írt levelekben, s hogy ezeket sok esetben már a kortársak is irodalmi alkotásként kezelték. A szerző felfedi Salutati kapcsolati hálóját, s felhívja arra a figyelmet, hogy az ő személyes kapcsolatainak igen nagy szerepet játszottak a firenzei köztársaság kapcsolatrendszerének az alakulásában is. A dolgozat egyik legértékesebb része a levelek és a középkori *ars dictaminis* normáinak az összevetése, valamint az a vizsgálat, amely során a szerző kimutatta, hogyan járult hozzá a kancellár humanista műveltsége a levélírás humanista megújításához.

Ezeket az elemzéseket mélyíti el az utolsó fejezetben olvasható esettanulmány, melyben Nuzzo a madridi Nemzeti Könyvtár egyik kódexében található, publikálatlan levelet mutat be. A szerző ezekben a levelekben a humanista emberideál jellemzőinek a formálódását éri tetten, olyan fogalmak elemzésén keresztül, mint a műveltség, erények és barátság.

Az értekezés a nemzetközi és a magyarországi humanizmuskutatásnak egyaránt igen nagy nyeresége, hiszen a magyar vonatkozású levelekre irányuló megállapítások között az olasz-magyar kapcsolattörténetre vonatkozóan is találhatunk új adatokat, mint például a Pippo Spanóhoz írt levél esetében.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a szerző gazdag forrás- és szakirodalmi ismeretekkel rendelkezik, s ezek birtokában nyújt újszerű képet a Salutati-levelezésről. A monografikus feldolgozás többnyire a szerző saját forráskutatásain alapul. Munkája mindazonáltal nemcsak elméletileg tekinthető megalapozottnak, hanem a csapatmunkában készülő, kritikai Salutati-levélkiadásra vonatkozóan is fontos gyakorlati, kiadástechnikai javaslatokat tartalmaz.